

Lars Kloet en Susanne ter Smitten

*‘Ik heb een draak in het leven geroepen die ik moet doden.’**Interview met Peter Buwalda*

Foto: Mikel Buwalda

Ter gelegenheid van dit jubileumnummer spreekt Vooys met Peter Buwalda, een oud-redacteur die in 2010 debuteerde met zijn omvangrijke roman Bonita Avenue. We reizen af naar zijn woonplaats Haarlem. Terwijl we voor zijn deur wachten, staan twee mannen op leeftijd ons vanaf de overkant van de straat door hun raam heen te bekijken. ‘Alweer persbezoek voor Buwalda’, moeten ze gedacht hebben. Sinds de roman eind 2010 uitkwam, is de aandacht ervoor gestaag toegenomen en anno 2012 is het boek zelfs een enorme bestseller geworden. Het gebeurt niet vaak: Bonita Avenue werd liefdevol omarmd door zowel de literaire kritiek als het brede leespубliek.

Inmiddels is het verhaal dat Buwalda zich voor het schrijven ruim vier jaar afzonderde alom bekend – de schrijver werd sinds de publicatie van zijn debuutroman al door veel gerenommeerde kranten, opinietijdschriften en televisieprogramma's geïnterviewd. Dat mensen die vier jaar lang lijken te vinden verbaast hem. 'De omvang gebiedt dat het zo lang duurt. Elke bladzijde moet even scherp geschreven zijn, terwijl de complexiteit in het geval van lange verhaallijnen kwadrateert. Als je een kort verhaal schrijft blijft het overzichtelijk, maar zo'n groot boek geeft een wirwar van mogelijkheden. Het wordt eigenlijk moeilijker naarmate het boek dikker wordt.'

Hoewel de eerste versie van het boek na tweeënhalf jaar af was, besteedde Buwalda daarna nog veel tijd aan het herschrijven en perfectioneren van zijn werk: 'Toen ik de eerste versie af had, had ik er een heel optimistisch beeld van, maar toen ik het ging lezen vond ik het verschrikkelijk. Ik heb toen een soort checklist gemaakt waarin alle hoofdstukken apart genoemd werden, en daar had ik rapportcijfers naast gezet. Het beste hoofdstuk was een zesenhalf. De rest was allemaal onvoldoende. Vervolgens ben ik alle hoofdstukken gaan verbeteren. Anderhalf jaar later had ik ze allemaal opgewerkt naar een tien.'

Buwalda neemt graag risico's en is niet bang om zekerheden te verliezen. Hij begon zijn carrière als journalist en redacteur, maar nam ontslag van zijn werk bij een uitgeverij om zich volledig aan het schrijven van *Bonita Avenue* te kunnen wijden. 'Ik wist ook dat het anders niet zou lukken. Als je een goede roman wilt schrijven moet je alles wat je hebt daarin steken, en dat is dan eigenlijk nog te weinig. Het is alles of niets.' Het risico om alles te verliezen stemde Buwalda in het begin niet onzeker, toch werd hij gedurende het schrijven soms overvallen door paranoia. Hij ging nergens meer heen. 'Als ik na drie jaar werken zou sterven, dan was dat hele ding niks waard: het had kop noch staart, het was nog niet geredigeerd, het was nog niet helemaal af, maar er zat wel drie jaar van mijn leven in.' Zijn familie, die hij alleen nog met Kerstmis zag, durfde op een gegeven moment niet meer naar het boek te vragen: 'Ze dachten dat ik vast zat, of dat het helemaal misliep.'

Heb je zelf wel eens het gevoel gehad dat het helemaal misliep?

'Ja, eens in de zoveel tijd had ik dat wel. Een keer tijdens het schrijven heb ik het roer zelfs helemaal omgegooid. Ik had eerst bedacht dat ik het boek in drie stukken zou opdelen, eerst een deel Aaron, dan een deel Joni en dan een deel Sigerius. Zo heb ik het toen ook geschreven. Na twee jaar bedacht ik dat ik het door elkaar wilde vlechten. Dat was echt een dramatische dag. Eerst kwam ik in een klassieke ontkenningfase, ik had er geen trek in die oeverloze klus. Maar het idee kwam steeds terug. Ik heb toen zes weken niet geschreven, alleen maar op de bank met een kladblok zitten herschikken en nagedacht hoe het dan zou moeten. Toen dacht ik wel eens: je zit jezelf hopeeloos in de war te brengen, het wordt niks meer.'

Heeft het voordelen om op latere leeftijd te debuten?

'Het grote voordeel is dat ik mezelf tot die tijd gewapend heb om met een goed boek te

kunnen komen, door heel veel te lezen, door langer na te denken over wat ik dan precies zou willen schrijven en door na te denken over wat ik zelf goede boeken vind. Het nadeel van literatuur, ten opzichte van muziek bijvoorbeeld, is dat het lang duurt voordat je belezen bent. *Ulysses* kielhalen, dat doe je niet op een namiddag. Dat kost tijd. Om een goed boek te kunnen schrijven, is mijn idee, moet je weten wat er al is en wat je zelf wilt. En dat kan beter als je iets ouder bent, merk ik.

Ik heb des te meer waardering voor mensen die er op hun tweeëntwintigste al iets geweldigs uitsmijten. Dat gebeurt alleen weinig. *De avonden* van Reve is er natuurlijk het mooiste voorbeeld van dat het kan slagen, maar er zijn ook debutanten waarvan ik denk: ik zou even gewacht hebben als ik jou was. Je kunt maar één keer debuten.'

Siem Sigerius, de vaderfiguur in *Bonita Avenue*, komt erachter dat zijn dochter, Joni, zich prostitueert op het internet. Hoe heb je je in zijn belevingswereld kunnen verplaatsen?

'Empathie lijkt me tamelijk belangrijk voor een schrijver. Jezelf verplaatsen in personages die je niet zelf bent. Om ze levendig te krijgen vul ik ze op met dingen die ik zelf ervaren heb, maar ze vallen nooit helemaal samen met mij. Het is net een aankleedpop, zo'n personage. Ik hang er allerlei anekdotes, eigenschappen, gebeurtenissen en karaktertrekken aan die ik bij anderen of mezelf zie. Het wordt een soort samenstelling. Dus als ik een man van vijfenvijftig tot leven probeer te wekken, dan zal ik hem uitrusten met dingen die ik zelf ken, maar de dingen die ik niet zelf ken, daar probeer ik me zo sterk mogelijk in in te leven. Ik vind het niet zo moeilijk om me, met alle informatie die je in de wereld hebt, voor te stellen dat ik een kind zou hebben.

Je hebt schrijvers die altijd vanuit zichzelf werken, bijvoorbeeld Reve. Die bedacht nooit iemand die niet op Gerard Reve leek – met succes, overigens. Terwijl Vestdijk, Anton Wachter daargelaten, zelden iemand bedacht die wél tot in detail op hem leek.'

Op de schaal van Reve-Vestdijk: waar zou je jezelf indelen?

'Ik hou veel van allebei. Maar ik hoop dat ik meer een Vestdijk ben, dat ik makkelijker andere mensen kan portretteren. Reve had namelijk een hele goeie aan zichzelf. Ik niet, vrees ik.'

Toch lijken er veel autobiografische elementen in het boek te zitten.

'Het staat er helemaal stijf van, kan ik je vertellen. Maar het is geen autobiografisch boek. Alle drie de personages, Sigerius, Aaron, Joni, hebben op bepaalde momenten in het verhaal met mijzelf te maken. Hoe ze doen, hoe ze denken. Het zelfdestructieve, banale van Joni, dat zit wel in mij. Ik heb ook wel vulgaire kantjes. En dat hele toegewijde, tegen de stroom in werkende en ambitieuze van Sigerius heb ik ook. Maar dat slappe, jaloerse en angstige van Aaron heb ik óók. Alle drie zijn ze me even dierbaar, in die zin dat ik ze begrijp.'

Verdeel je jezelf bewust over verschillende personages, zodat het boek minder snel de stempel ‘autobiografisch’ krijgt?

‘Een beetje wel. Ik heb Joni expres de ik-persoon laten zijn. Ik vond het leuk om de enige vrouw de “ik” te geven. Als ik Aaron de ik-persoon had gemaakt, had iedereen gezegd: “O, hij is Aaron.”’

Werk je altijd zo schematisch als je bij *Bonita Avenue* hebt gedaan?

‘Ja, het verhaal moet ik van tevoren op de een of andere manier al bedacht hebben. Anders kan ik niet lekker werken, ik moet wel weten waar het heen gaat. Sterker nog, ik heb het voor mijn volgende boek al heel scherp bedacht. Ik heb het nu al in mijn hoofd: wat er moet gebeuren, waar de hoogtepunten zitten. Net als toen ik met *Bonita Avenue* begon. Het frustrerende daarvan is, dat ik me verheug op scènes die ik nog erg lang niet mag schrijven. Ik wist van de laatste hoofdstukken uit *Bonita Avenue* al dat er grote confrontatie zou zijn, dat Siem zelfmoord zou plegen, en dat er een psychose in voor zou komen, maar het duurde letterlijk nog jaren voordat ik daarover kon schrijven. Terwijl dat pijlers in het boek zouden moeten worden. Het is een beetje alsof je een kind bent dat niet kan wachten volwassen te zijn.’

Vind je schrijven eigenlijk wel leuk?

‘Als zo’n scène lukt is het leuk. Maar echt leuk? Werk is nooit écht leuk, denk ik. Schrijven is vaker beangstigend. Het is ook een misvatting om te denken dat dingen leuk moeten zijn. We leven in een tijd waarin mensen denken dat alles leuk moet zijn, geloof ik. Daarom, vermoed ik, gaan de Chinezen ons uiteindelijk overheersen: die hebben helemaal geen boodschap aan “leuk”, die bikkelen gewoon. Over een jaar of vijftig komt er een nieuw soort slavernij waarin wij aan de leiband van de Chinezen lopen. Dat krijg je van “leuk”. En het duurt dan weer tachtig jaar voordat de Chinees denkt: dit kan toch eigenlijk niet, misschien zijn die bleekscheten ook wel mensen.’

Je zei in een interview met Jeroen Vullings in *Vrij Nederland* (1 oktober 2011) dat schrijvers die je écht goed vindt, je dierbaarder zijn dan familie. Kun je uitleggen wat het belang van literatuur voor jou persoonlijk is?

‘Dat is een domme uitspraak. Niet dierbaarder, maar ze staan in zeker opzicht dichterbij. De verwantschap die je met je favoriete schrijvers voelt, die kan zo sterk zijn, dat is wonderlijk, eigenlijk. De stem van een schrijver wiens oeuvre je helemaal kent kan zo helder en onvervangbaar zijn, dat is echt de kracht van literatuur, vind ik.’

Karel van het Reve bijvoorbeeld, daarvan heb ik ooit alles achter elkaar gelezen. Wat hij op papier te vertellen heeft is zo sterk, veel krachtiger dan wat wie dan ook in het echte leven kan vertellen, of het moet natuurlijk een andere schrijver zijn. Het fascinerende is ook dat literatuur verdeelbaar is over veel mensen. Als ook jullie alles van Karel van het Reve gelezen hebben, dan delen we een raar soort kennis over een ander persoon, een kennis die zó intens is. Dat vind ik bijzonder.’

Denk je dat literatuur de enige kunstvorm is die dat zo kan?

‘Ja, ik denk het wel. Muziek is ook iets heels interessants, maar niet talig, uiteraard. In wezen betekenisloos. Het speelt zich op een ander niveau af. Muziek kan heel dichtbij komen, is minstens zo onvervangbaar en waardevol, maar er worden geen ideeën uitgewisseld. Muziek speelt zich op andere vlakken af.

Literatuur gaat vaak ook over het verborgene. Over wat schaamtevol is, over het toegedekte. Neem *Onbepaald door het lot* van Imre Kertész. Grote stukken eruit las ik toen ik niet kon slapen. Kertész beschrijft de schoenen die hij in Auschwitz droeg, het werden op een gegeven moment een soort klompen, door de modder en vuiligheid die eraan vastkoekte. Dat beschrijft hij zo intens, hoe die dingen vergroeiden met zijn voeten, dat ik hier ’s nachts lag te huilen. Het was alsof die schoenen aan mijn voeten zaten. Muziek doet dat niet, en kan dat ook niet.’

Is die uitwisseling van ervaringen volgens jou de belangrijkste functie van literatuur?

‘Dat is te simpel, daarmee reduceer ik de roman. Literatuur is niet alleen bedoeld om getuigenissen vast te leggen, het kan de werkelijkheid juist nog een tandje opvoeren. Het besef dat iemand zoals Anders Breivik eigenlijk een soort grote tor is, dat hij iemands kind is dat verandert in een heel eng beest, dat beeld is zo krachtig neergelegd door Kafka in *De gedaanteverwisseling*, dat verhaal intensiveert dit soort werkelijkheden. Kafka’s verhaal is méér dan de werkelijkheid, het is sterker. Wat hier achter me staat [Buwalda wijst naar zijn boekenkast] is een concentraat van die vaak saaie, en vaak ook onbegrijpelijke werkelijkheid die we kennen. Je moet het er eigenlijk bij hebben. Als je het er niet bij hebt, heb je minder. Ik heb daarom altijd een beetje medelijden met mensen die nooit lezen.’

Tijdens Lamoer (30 september 2011) vertelde je dat je met het restant van je voorschot een failliete cd-winkel hebt opgekocht. Dat zegt toch wel iets over de waarde die je kennelijk hecht aan muziek.

‘Het was nog gekker: het was een winkel met klassieke muziek, en ik luisterde pas een jaar naar klassiek. De laatste maanden dat mijn opa leefde bezocht ik hem wel eens, maar kon ik niet echt meer met hem praten, want hij was aan het dementeren. Dus het enige wat er eigenlijk op zat was zijn cd’s draaien. Hij had er zeven, allemaal klassieke muziek. Dan zaten we allebei te luisteren, mijn opa leefde helemaal op, en ik vond het ook verrassend mooi. Ik luisterde daarvoor altijd jazz en popmuziek, maar ik merkte tijdens het schrijven dat ik dat er niet bij kon hebben. Jazzmuziek was te rusteloos en bij popmuziek werd ik afgeleid door de tekst. Klassieke muziek werkte tot mijn verbazing wel.

Ik besloot me erin te verdiepen, dus ik vroeg voor mijn verjaardag de *Penguin Guide to Recorded Classical Music* en begon Marktplaats af te grazen naar cd’s. Op een gegeven moment bood een kerel in Dordrecht die hele cd-winkel aan, 2500 cd’s voor 3000 euro. Je kunt je niet voorstellen hoeveel cd’s dat zijn! Mijn vriendin en ik zijn erheen ge-

reden. De hele auto zat vol en zakte compleet door. Thuis heb ik alles naar boven gesjouwd en tot vier uur 's nachts zitten bekijken. Nu luister ik al twee jaar lang eigenlijk de hele dag naar klassieke muziek.

Ik heb mijn opvatting over wat geniaal is moeten bijstellen. Ik dacht altijd dat de Beatles zo'n beetje de top was op muziekgebied. Maar wat die klassieke componisten, Beethoven, Mozart, Mahler, enzovoorts gemaakt hebben, dat is zo onbegrijpelijk knap. Ik stond er echt versteld van. Het is leuk wanneer er op je veertigste nog de schellen van je ogen vallen. Dat je ineens beseft: jezus, er is nog zóveel meer! Dat inspireert.'

Onder andere Joost Zwagerman noemt *Bonita Avenue* een 'Great Dutch Novel'. De vergelijking tussen jouw werk en dat van de Amerikaanse schrijver Jonathan Franzen wordt nogal eens getrokken in het kader van 'The Great American Novel'.

'Kan slechter. Ik ben zeker een liefhebber van *De correcties*. Alleen is *Vrijheid* beduidend minder, vind ik. Het heeft een lichte tragiek dat je merkt dat Franzen heeft geworsteld met het overtreffen van *De correcties*, wat ik echt de piek in zijn oeuvre vind. Het kan niet anders of hij heeft zichzelf uitgedaagd gevoeld door dat boek, zo van: hoe kom ik daar nog overheen? Het lijkt me geen toeval dat hij tien jaar over *Vrijheid* gedaan heeft. Eigenlijk zit ik met hetzelfde: ook ik heb een draak in het leven geroepen die ik moet doden.'

Franzen heeft wel eens gezegd dat wat hij wil schrijven niet in een kort verhaal te vatten is, en dat hij daarom die ruimte en omvang nodig heeft in zijn romans. Geldt dat ook voor jou?

'Ja, dat herken ik wel. Ik betrap mezelf er ook op dat mijn favoriete boeken over het algemeen dik zijn. De echtheid van de karakters zit 'm ook wel in de hoeveelheid details die wordt aangedragen, geloof ik, en vooral ook hoelang je met ze doorbrengt. Je zit als lezer soms noodgedwongen drie, vier weken opgescheept met die personages. Daardoor blijven ze ook langer in je systeem zitten.

Dat vind ik bij films altijd jammer. Tijdens een film heb ik vaak het gevoel: dit is de beste kunstvorm die er bestaat, dit is zo overweldigend. Maar twee dagen later ben ik het dan alweer vergeten. Het effect van een film ebt snel weg. Dat heeft literatuur voor op film, je moet er langere tijd over nadenken. De impregnatie van een goed boek is enorm, zeker als het een dik boek is.'

***Bonita Avenue* werd genomineerd voor de Gouden Strop. Dat is een prijs die alleen aan thrillers wordt uitgereikt.**

'In het eerste hoofdstuk van het boek worden meteen bijna alle plotelementen verklapt. Dus ik heb eigenlijk heel erg mijn best gedaan om die prijs juist niet te winnen. Nee, dat is flauw. Ik wilde wel een spannend boek maken. Ik besepte dat als je zo'n dik boek opdringt aan lezers en boekhandelaren, terwijl je een onbekend auteur bent, je

ervoor moet zorgen dat je mensen meteen vangt. Misschien wel meer dan een gearriveerd schrijver beseftte ik: zorg ervoor dat iedereen naar de volgende bladzijde wordt gelokt. En dat heeft er denk ik voor gezorgd dat die mensen van de Gouden Strop me genomineerd hebben.'

Je bent redacteur geweest. Kon je daardoor vooraf al inschatten hoe de receptie van je boek zou zijn?

'Nee, het is niet zozeer omdat ik zelf bij een uitgeverij gewerkt heb dat ik een vermoeden had dat het een goed boek zou zijn. Maar een roman als *Bonita Avenue* schrijf je niet per ongeluk. Ik wist precies waarmee ik bezig was. [Buwalda denkt na.] Ja, ik wist dat het goed zat. Tijdens het schrijven was ik vaak in verwarring, walgde ik van het manuscript, om de haverklap eigenlijk. Maar vaak dacht ik: wie steekt er zo veel tijd in een boek? Wie debuteert er met zo'n groot gepolijst afgerond ding?

Ik zwabberde tussen onzekerheid en walging en een soort vertrouwen. Bijt je tanden er maar eens op stuk, recensentje – dat dacht ik. Smijt maar op de grond, spring erop. Breekbaar is het namelijk niet. Tegelijk had ik tot op de dag dat het boek verscheen grote twijfels. Het kon net zo goed zinken als een baksteen, dat ik me gewoon had vergist.'

Wat zou je dan gedaan hebben, als het boek niet zo goed was ontvangen?

'Eigenlijk was ik van dat scenario uitgegaan. Als redacteur had ik het zo vaak zien gebeuren: volmaakte stilte na publicatie. Waarschijnlijk was ik gewoon aan nummer twee begonnen, zoals zo veel schrijvers doen. Dat moet nu ook weer. Juist die onbekendheid maakte me toen heel verbeteren, gedreven en gemotiveerd. Dat is nu anders. Tegenwoordig kan ik kiezen tussen hard werken of optredens en interviews geven. Luiheid ligt op de loer. Ik moet een keer de streep trekken en weer als een kluizenaar gaan schrijven. Ik hoop dat ik het nog kan.'

Reve zou *De avonden* te vroeg hebben geschreven: alles wat daarna kwam zou minder goed zijn.

'Soms denk ik wel eens: lukt dit nog een keer? Het zit ook wel in mijn aard. Van de essays die ik heb geschreven was het eerste het beste. Daar had ik zo veel energie in gestoken. Dat zie je er ook wel aan af. Ik ben dus gewaarschuwd. Ik moet nu met volle kracht een tweede roman maken. Hopelijk heb ik geleerd van dat verleden.'

Maar je ambieert het wel om de rest van je leven te blijven schrijven?

'Ja. *Bonita Avenue* is hopelijk de eerste roman van een hele reeks. Dat totale schrijverschap bevat me goed. Het is de enige weg naar resultaat.'